

ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАГАДОК

Великодна А. І.

(Сумський державний університет)

Наукові керівники – канд. філол. наук, професор Кобякова І. К.

(Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова)

д-р філол. наук, доцент, Анохіна Т. О.

При визначенні лінгвістичного статусу загадки все частіше зустрічається поняття "енігматичний текст". Основною причиною цього явища є те, що в латинській мові слово загадка має відповідник *aenigma*. Його вживання допомагає створювати велику кількість нових лінгвістичних понять. Загадку не можна назвати звичайним текстом з точки зору її композиції. Вона у більшості випадків не має окремих рис, часто перебираючи на себе характеристики інших текстових форм: прислів'я, ребусу, афоризму з використанням мовної гри, а також гри думок [5, 126]. Окрім того, загадка належить до нерозгорнутих типів тексту, що пояснює властивість подання смислового змісту як неподільного цілого, тоді як у прислів'їв чи приказок можна виділити складові структурні частини.

З точки зору виду висловлювання загадка завжди є комунікативною, адже має на меті донести до реципієнта певну інформацію. При цьому, аналізуючи зміст загадки, адресат вступає з нею у різні форми відносин, в залежності від того, як саме вона впливає на його свідомість. Виходячи з цього, виокремлюють такі функції загадки як комунікативного тексту [1, 141]:

- моделювальна — створення словесної моделі життєвої ситуації;
- повчальна — обмін досвідом та знаннями, задоволення моральних запитів;
- прогностична — прогнозування майбутнього;
- розважальна — віддзеркалення гумористичного змісту загадки;
- естетична — надання емотивно-інтелектуального задоволення, заспокоєння;
- комунікативна — розвиток комунікативного акту, спосіб спілкування.

Все частіше вчені при аналізі функціонального наповнення загадок виокремлюють також функцію завершеності/незавершеності. Це пояснюється тим, що у змісті загадки присутній лише опис певного

предмета, особи чи явище, але завершена думка при цьому відсутня. Таким чином, бачимо ще одну особливість загадки як текстового жанру. Відомо, що у випадку зі звичайним тема-рематичним членуванням речення ми можемо виділити у ньому комунікативно-інформаційний центр (тему) і нову інформацію (рему) про об'єкт чи явище, що є предметом комунікації. Розглянемо наступне речення:

Stamp travels around the world but stays in one spot [3, 15]. У ньому підмет *stamp* є темою, а *stays in one spot* — ремою.

У випадку із загадкою тема-рематичне членування має протилежну структуру, що фактично є явищем реверсії [4, 118]. Увесь зміст загадки є ремою, а відповідь на неї — темою, тобто предметом комунікації. Розглянемо це на прикладі: *What travels around the world but stays in one spot? (A stamp)*. У цій загадці темою є відповідь *a stamp*, а ремою — увесь зміст-опис цього явища. Таким чином, труднощі характеризування сутності загадки полягають у тому, що в її межах один предмет (явище) зображується за допомогою іншого предмета (явища) методом іносказання [2, 144]. Уся сутність цієї текстової форми полягає у властивостях і вміннях людського мислення осягати подібність чи відмінність між предметами шляхом їх порівняння.

Підсумовуючи сказане, робимо висновок, що загадка є багатоаспектною формою малого тексту, що відрізняється власними характеристиками та функціями, серед яких можна виділити не лише розважальну чи естетичну, але й повчальну, прогностичну та комунікативну. Основною особливістю загадки є структура її тема-рематичного членування: увесь текст загадки є ремою, а відповідь на неї — темою.

1. Кобякова И. К. Введение в сравнительную типологию номинативных и коммуникативных единиц английского, русского и украинского языков [Текст] : учеб. пос. / И. К. Кобякова, С. А. Швачко. – Сумы: СумГУ, 2017. – 199 с.

2. Плахоніна Г. С. Семантичні особливості англійської народної загадки [Текст] / Г. С. Плахоніна; наук. кер. І. К. Кобякова // Перекладацькі інновації: матеріали VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 17-18 березня 2016 р. / Редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми: СумДУ, 2016. – С. 144–145.

3. Салтовська Н. В. Поетика українських народних загадок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.07

«Фольклористика» / Наталія Василівна Салтовська, Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2004. – 17 с.

4. Швачко С.О. Лінгвокогнітивні аспекти загадок [Текст] / С.О.Швачко // Наукові записки. Серія Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім.В.Винниченка, 2009. – Вип.81(4). – С.117–121.

5. Швачко С. О. Об'єкти перекладознавства [Текст]: монографія / С. О. Швачко, І. К. Кобякова, Т. О. Анохіна. – Суми: СумДУ, 2019. – 222 с.

Великодна, А. І. Текстоцентричний аналіз загадок [Текст] / А. І. Великодна: наук. кер.: І.К. Кобякова, Т. О. Анохіна // Перекладацькі інновації: матеріали X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 20 - 21 березня 2020 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. – Суми: СумДУ, 2020. – С. 20 -22.